

DEDAŞ RAPORU

TEMMUZ 2020

Elektrik Kesintileri ve Yaşanan Sorunlar

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

DEDAŞ ELEKTRİKLERİ NEDEN KESİYOR?

- Elektrik faturalarına yüklü miktarda zam yapıyor
- Çiftçiler yüksek meblağdaki faturaları ödeyemiyor
- Kaçak elektrik iddiaları çiftçiyi mağdur ediyor

DEDAŞ ÇİFTÇİLERE VERİLEN HİBELERE EL KOYUYOR

DEDAŞ ALTYAPIYA YETERLİ DÜZEYDE YATIRIM YAPMIYOR

UZUN SÜREN ELEKTRİK KESİNTİLERİ HAYATI FELÇ EDİYOR

- Elektrik kesintileri tarımsal üretimi durma noktasına getiriyor
- Pandemi sürecinde uzaktan eğitim aksıyor
- İnsan ve hayvan sağlığı olumsuz etkileniyor

ÇÖZÜM İÇİN ATILMASI GEREKEN ADIMLAR

GİRİŞ

Dicle Elektrik ve Dağıtım Anonim Şirketi (DEDAŞ), TEDAŞ'ın bölgesel özelleştirilmesi kapsamında 2013 yılından bu yana Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak illerinde elektrik dağıtımını sağlamaktadır. Bölgenin tek enerji sağlayıcısı konumunda olan DEDAŞ, ekonomik sıkıntılar yaşayan bölge halkı için son yıllarda başlı başına bir sorun haline gelmiş durumdadır.

Yüksek gelen elektrik faturaları, uzun süreli elektrik kesintileri ve altyapı sorunlarıyla gündeme gelen DEDAŞ, yaz başında çiftçilere yatırılan hibelere el koyarak tarımsal üretimin durma noktasına gelmesine neden olmuştur.

DEDAŞ'ın enerji verdiği bölge büyük barajlara sahip olmasına rağmen tarım-

sal sulama baraj sularıyla değil; daha çok yeraltı sularıyla yapılmaktadır. Yeraltı sularına erişim için enerji ihtiyacı da elektrikle sağlanmaktadır.

DEDAŞ, bölgede hizmet vermeye başladığından bu yana elektrik ve su ile ilgili şikâyetler her yıl katlanarak artmaya devam etmekte ve çiftçiler büyük mağduriyetler yaşamaktadır. Bunun nedeni, çiftçiye yansıtılan enerji bedelinin oldukça yüksek ve fahiş oranlarda olmasıdır.

Bölge halkı tarımsal ürünlerinin ziyan olmasından, yüksek gelen faturalardan, uzun süreli elektrik kesintilerinden dolayı mağdur olmaktadır.

Elektrik kesintileri bütün yılı kapsayacak bir boyutta yaşanmaktadır. Ancak yaz döne-

minde yaşanan elektrik kesintileri çiftçinin suya erişimini engellemekte ve tarımsal üretimi sekteye uğratmaktadır. Örneğin bu yaz, elektrik kesintilerinden dolayı ilk ürün hasadı yanmış ve çiftçiler mağdur olmuştur. Çiftçiler için kritik önemde olan Yaz ayları susuzluk içinde geçmektedir. Bununla birlikte elektriğe bağlı gelişen su kesintileri pandemi sürecinde sağlık ve hijyen sorunlarına yol açmış, online uzaktan eğitim sürecini sekteye uğratmıştır.

Su ve insan sağlığı hakkı, bazı uluslararası sözleşmeler ve deklarasyonlarda yer almaktadır. Bu belgelerden biri de 1946'da kabul edilen Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Anayasası'dır.

Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 11 ve 12.

maddelerinde yaşam ve sağlık hakkı hükümleri kapsamlı bir yorumu tabi tutulmuştur. Bunun sonucu olarak; temiz su, yeterli hijyen, yeterli ve güvenli yiyecek, beslenme, barınma, sağlıklı iş ve çevre, sağlıkla ilgili eğitim ve bilgilendirilme gibi konular da sağlık hakkını belirleyen faktörler olarak sayılmıştır.

Aşağıda hem kırsal hem kent merkezlerinde yaşayan DEDAŞ abonelerinin karşı karşıya kaldıkları sorunlar ayrıntılı olarak yer almaktadır. Raporda bunun yanı sıra yaşanan elektrik kesintilerinin nedenleri ve sonuçları ele alınarak konu ile ilgili oda ve kurumların görüşleri ile beraber çözüm önerileri sunulmaktadır.

DEDAŞ ELEKTRİKLERİ NEDEN KESİYOR?

Elektrik faturalarına yüklü miktarda zam yapılıyor

Bölge halkı, elektriğe fahiş fiyatta zam yapıldığını ve bu durumun faturalara yansıtıldığını ifade etmektedir. Bakım onarım çalışmalarının eksikliğinden kaynaklı oluşan kayıp miktarı da yurttaşın faturasına yansıtılmaktadır.

Diyarbakır Ziraat Odası İl Koordinasyon Kurulu Başkanı Cevat Delil, çiftçilere gelen faturaların %130 zamlı olmasının haksızlık olduğunu söylemektedir.

“Diyarbakırlı üreticilerin %90’ı DEDAŞ’a olan borçlarını ödedi. Çiftçilerimizin geneli faturaların yüksek olmasından şikâyetçidir. Çiftçiye faturalar %130 zamlı yansıdı. Elektriğe gelen zam oranından çok daha fazlası çiftçilerimize yansıtıldı. İndirim istedik fakat DEDAŞ kabul etmedi.”

Diyarbakır Sulama Birliğinin açıkladığı verilere göre **2019-2020 yılları içinde çiftçinin kullandığı elektriğe %63 zam yapılmış ve**

çiftçiler ürettikleri ürünlerden elde ettikleri gelirin neredeyse hepsini bu borçlara vermek zorunda kalmıştır. Örneğin, Diyarbakır’da çiftçiler dönüm başı ortalama 300 TL elektrik parası ödemektedir.

Kızıltepe Hububat ve Ticaret Merkezi Başkanı Mehmet Şerif Öter, Mardin’de dönüm başına ödenen faturaların Türkiye’nin diğer bölgeleriyle kıyaslandığında yaklaşık 10 kat fazla olduğuna dikkat çekmiştir:

“Mısır, pamuk ve süpürge otu gibi ürün ekiminde pompaj sulamalarının Tarım ve Orman Bakanlığı’nın 2020 yılı için belirlediği Su Kullanım Hizmet Bedeli Tarifeleri’ne göre, Türkiye’nin her yerinde dönüm başına 100 TL ödenirken, Mardin’de ikinci ürün olan mısır üretimi için kullanılan elektrik, dönüm başına 1000 TL ve üzerinde çiftçiye yansıtılmaktadır.”

Öter’e göre; Yaklaşık on yıldan bu yana

özel şirketlere devredilen elektrik enerjisi sektörü, hizmet değerini yitirmiş ve bir rant alanına dönüşmüş durumdadır.

Fatura Unvan	ADRES	İLK OKUMA TARİHİ	SON OKUMA TARİHİ	ORJINAL_ANAPARA	KALAN_OFTCI_PAYI
ABDULHAMİT TEMEL	KUYULU MH.	31.03.2020	30.04.2020	69.271,52	65.099,33
ABDULHAMİT TEMEL	KUYULU MH.	8.12.2019	31.03.2020	611.467,70	66.307,24
ABDULHAMİT TEMEL	KUYULU MH.	10.11.2019	8.12.2019	62.700,30	62.700,30
ABDULHAMİT TEMEL	KUYULU MH.	17.10.2019	10.11.2019	61.129,57	61.129,57
ABDULHAMİT TEMEL	KUYULU MH.	30.07.2019	13.10.2019	6375.416,01	6375.416,01
ABDULHAMİT TEMEL	KUYULU MH.	25.05.2017	31.12.2017	627.511,10	627.511,10
A.HAMİT TEMEL TAR.SUL.TES	KUYULU MH.	2.04.2014	14.07.2016	1432,5	1432,5
A.HAMİT TEMEL TAR.SUL.TES	KUYULU MH.	11.02.2014	2.04.2014	308	308
A.HAMİT TEMEL TAR.SUL.TES	KUYULU MH.	17.05.2013	18.11.2013	331,2	331,2
A.HAMİT TEMEL TAR.SUL.TES	KUYULU MH.	18.11.2013	11.02.2014	923,9	923,9

DEDAŞ'ın, Derik'in Kuyulu kırsal mahallesinde oturan çiftçi Orhan Temel'e, 75 günlük elektrik kullanımı için 375 bin TL'lik fatura kestiği öğrenildi.

Son yıllarda rant alanından öte bir tefecilik politikası yürütülerek yurttaşlara 8 bin TL ile 15 bin TL arasında cezalar kesilmektedir. Bir hanenin kaçak kullanımdan dolayı ortalama aylık tüketimi maksimum 200 TL ile 300 TL civarında iken haneye bir defada kesilen cezalar bir yıllık elektrik tüketiminin dört katından fazladır.

Tüm bu yaşananlara rağmen ülkenin en önemli tarım merkezlerinde biri olmasının yanında Güneydoğu Anadolu Projesi(-GAP)'nin merkezi konumunda bulunan Urfa'da 12 bin 600 tarımsal sulama abonesi-

nin Dicle Elektrik'e toplam 1 milyar 750 milyon lira elektrik borcu olduğunu açıklayan DEDAŞ, çiftçileri acilen ödeme yapmaya çağırdı. Enerji şirketi, borcunu ödemeyen tarımsal sulama abonelerinin enerjisinin kesileceğini duyurdu.¹ 2019 yılında yapılan bu açıklamanın ardından DEDAŞ'ın mağdur ettiği insanlar artmaktadır.

Türkiye'de Covid-19 salgını sebebi ile ekonomik tedbirler alınmasına, bu kapsamda icraların durdurulmasına, borç ve kredilerin ertelenmesine rağmen DEDAŞ'ın Urfa'da elektrik borçlarını gerekçe göstererek çiftçilerin banka hesaplarına uyguladığı bloke işlemleri bunların dışında kaldı.

DEDAŞ tarafından elektrik borcu gerekçe gösterilerek bloke işlemi uygulandığı için Urfa çiftçisinin büyük bir kısmı mazot ve gübre desteklerinden yararlanamadı. Urfalı çiftçiler askıya alınan diğer uygulamaları göstererek, DEDAŞ'ın bloke işlemini bir defalığına ertelemesi gerektiğini ifade etti.²

¹ <https://www.dedas.com.tr/haberdetay/3594>

² <https://rhaajans.com/haber/4116724/dedas-corona-dinlemedi-blokeyi-kaldirdi>

Çiftçiler yüksek meblağdaki faturaları ödeyemiyor

Bölgede yaşayan yurttaşlar ve tarımsal üretim yapan çiftçiler yüksek gelen elektrik faturalarından şikâyetçidir. Elektriğe yapılan zamlar ve altyapı eksikliğinden kaynaklı olarak elektrik hatları üzerinde kaybolan kayıp elektrik miktarının tüm abonelerin faturalarına yansıtılması kimi zaman ödenemeyecek düzeyde faturaların gelmesine neden olmaktadır. Örneğin, 24 Nisan 2019'da Sur'a bağlı 2.000 nüfuslu Bağıvar köyünde elektrik sayaçları direklerin üzerine bağlandı. Duruma tepkili olan köy sakinlerinden Halid Boran, sayaçların elektrik direklerinin üzerine çıkarıldıktan sonra faturaların şişirildiğini ifade etmiştir.

“Bize elektrik hırsızlığı yaptığımızı söylüyorlar. Madem hırsızlık yapıyoruz sabit ücret yapsınlar. Hakkımız neyse ödeyeceğiz. Onlar saatlerimizi direklerin tepesine kurarak hırsızlık yapıyorlar. Millet çok mağdur durumda. Direklerin üzerine taşınan saatlerimize okuttuklarında sormadan 500-600 TL fatura çıkarıyorlar. Hırsızlık budur.”¹

Derik'te 35 yıldır çiftçilik yapan Nurettin Kılıç, çiftçiye yüksek miktarlarda elektrik faturası kesildiğini ve çiftçinin ödemekte zorlandığını söyleyerek DEDAŞ'ın elektrikleri kesmesiyle de çiftçinin daha fazla mağdur olduğunu belirtti.

“DEDAŞ Çiftçiler Günü'nde sulama kanalı dahil enerji vermemeye başladı. Köylerin bir kısmında tek faz olduğundan dolayı da içme suyu sıkıntısı da başladı. Zaten çiftçilerin aldığı desteklemelerine de el konuldu. Borcu olan olmayan herkesin elektriği kesiliyor. Zaten fahiş faturalar kesiliyor. 100 dönümlük tarlaya 125 bin TL fatura geliyor çiftçi nasıl ödesin? Tarlayı satsak o kadar etmiyor. Mazot desteklerine el konuldu. Tarım artık bitme noktasında buğdayın süt döneminde elektriği kestiler. Bu süt döneminde sulanmadığı zaman verim %50 düşüyor. DEDAŞ her üretim döneminde elektriği kesiyor daha rutin bir hal almış.”²

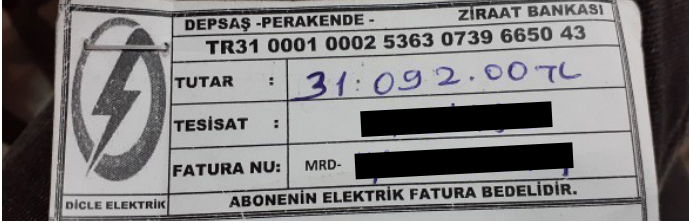
1 <https://ilkha.com/saglikyasam/elektrik-sayaclarinin-direklere-cikarilmasi-gerginlige-neden-oldu-108175>

2 <https://www.evrensel.net/haber/404967/mardinde-dedas-ciftcilerin-sulama-hattinin-elektrigini-kesti>

Görüşüğümüz çiftçiler kendilerine kim tarafından yazıldığı belli olmayan üzerinde Ziraat Bankasına ait IBAN numarasının ve elle yazılmış borç bilgisinin olduğu abone numarasının yazılmadığı bir kağıt verdiklerini dile getirmiştir.

Yüksek meblağlı borçların yazıldığı fatura diye verilen söz konusu kağıtta elektrik kullanım miktarı, vergi ve diğer gider kısımlar yer almamaktadır.

Urfa genelinde görüşüğümüz çiftçiler ise

DEDAŞ ekiplerinin özellikle gece saatlerinde, kimse yokken ve elektrik saatini okumadan faturaları kestiklerini ifade etmiştir. Faturaların olması gerekenden yüksek olduğunu belirten çiftçiler bu duruma itiraz edecekleri mercinin işlevsiz bir tutum sergilediğini söylemiştir. Bununla birlikte elektrik borçlarını ödeyemeyen çiftçilerin

tarım desteklemelerini DEDAŞ'ın bloke ettirdiğini, böylece tek geçim kaynakları olan tarımdan vazgeçmek üzere olduklarını belirtmişlerdir.

DEDAŞ'a olan borcu yüzünden 21 ay boyunca elektriği kesik olan Diyarbakır Cemevi'nin 214 bin TL olan elektrik borcu DEDAŞ ile yapılan görüşmeler neticesinde 85 bin TL'ye düşürülünce yeniden ibadete açıldı. TMMOB Mardin'deki Elektrik Kesintilerine İlişkin Raporunda bu konuya dair tespitlerini şu şekilde ifade etmektedir.

“Dağıtıcı firma hem çiftçiden, hem de Enerji bakanlığından alacağını tahsil edemediği gerekçesi ile elektriği kesme yoluna gitmiştir. Üreticilerimiz ise yüksek fatura ve - yasal olmayan - kaçak cezalarından dolayı ödeme yapmamaktadır. 2017 yılında çiftçinin kullandığı enerjinin birim fiyatı yaklaşık 24 kuruş/kW iken elektriğin bugünkü fiyatı yaklaşık 85 kuruş/kW dolayındadır.”

Kaçak elektrik iddiaları çiftçiyi mağdur ediyor

DEDAŞ yaptığı hemen her basın açıklamasında abonelerin kaçak elektrik kullandıklarını iddia etmekte, elektriklerin bu yüzden kesildiğini söylemektedir. DEDAŞ yaptığı son açıklamaların birinde hizmet verdikleri 6 kentte kayıp-kaçak oranının %86 olduğunu bildirmiştir.

Ancak açıklamaya tepki gösteren Diyarbakır Ticaret ve Sanayii Odası yaptığı açıklamada %86'lık oranın abartılı olduğunu, gerçeği yansıtmadığını, bunun bölge halkını töhmet altında bıraktığını ifade ederek DEDAŞ'ın yaptığının haksız kazanç ve sebepsiz zenginleşmeye girdiğini ifade etmiştir.

“DEDAŞ bu yaklaşımı ile kendi istismarını ve beceriksizliğini örtmenin kaygısı ile hareket etmekte, bir yandan bölge halkını karalarken, öte yandan hileli bir beyanla devletten kayıp-kaçak bedeli tahsil etmeyi hedeflemektedir. DEDAŞ da basına yansıtılmış olduğu bu rakamın gerçekçi bir rakam olmadığını bilmektedir.”

Bu tepki üzerine konuyla ilgili DEDAŞ yeni bir açıklama yaparak kurumun hizmet verdiği Şırnak, Urfa, Mardin, Siirt, Batman ve Diyarbakır'da kayıp-kaçak elektrik kullanım oranının %54,9 olduğunu belirtti.

Öte yandan DEDAŞ kendisine abone olmayan yurttaşlardan da elektrik faturası tahsil etmeye çalışmaktadır. Urfa'nın Viranşehir ilçesinde çiftçilik yapan Abdülhalim Vural bu uygulamanın mağdurlarından. Vural için DEDAŞ tarafından 27 bin 415 lira borç çıkarılmış olup, 2016'da Mardin İcra Dairesi'nde ve 2020'de Diyarbakır 9'uncu İcra Dairesinde dava açılarak, icra takibi başlatılmıştır. Oysa Vural DEDAŞ aboneliği değildir, açtığı herhangi bir kuyu da yoktur.

“Benim abone, OSOS ve trafo numaram nedir; bana söylesinler? Madem bu cezalar kesiliyor, o zaman bunlarında olması gerekiyor. Yoksa bu ceza neye dayanarak kesildi? Köyde herkesin kuyusu var ama benim yok. Benim DEDAŞ ile alakam yok. Şayet böyle

bir iddiaları varsa, ben kaç bin kilovat kullandım, söylesinler? Bu sorulara cevap versinler. Diyarbakır'dan bana ihtarname geldi. Ben de bu duruma itiraz ettim ve mahkemeye verdim”

Urfa'da yaşayan çiftçi Hacı Yılmaz da aynı mağduriyetten muzdariptir. Tarlasına yakın bir kanaldan cazibe suyunu kullanan yurttaşın kuyusu ve dinamosu olmamasına ve sulama için elektrik tüketmemesine rağmen DEDAŞ tarafından arandığını ve kendisine 29 bin TL borç çıkarıldığını bildirmiştir. Bunun da ötesinde iddiaya göre DEDAŞ yetkilileri “10 Bin TL verersen bu işi hallederiz, yoksa mahkemeye verimiz” diyerek çiftçiyi tehdit etmiştir.

Kurumdan istifa eden, DEDAŞ eski çalışanı Ebubekir Özgür de DEDAŞ'ın **'Ek Tüketim Bedeli'** ve **'Kayıp Kaçak Bedelini'** faturalara fazladan yansıttığını belirterek, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Şırnak, Batman ve Şanlıurfa'da, 1 yıl içerisinde, 2 milyon 300 faturaya müdahale edildiğini ve bundan 100 milyon TL kazanç elde ettiğini iddia etmektedir.²

Mardin'in Nusaybin ilçesinde, **“Kaçak elektrik”** kullandığı gerekçesiyle elektrik dağıtım şirketince hakkında tutanak tutulan, itiraz üzerine **“Kaçağa rastlanmadı”** şeklinde yeniden rapor düzenlenen vatandaş, cezası iptal edilmeyince mahkemeye başvurdu.³ Bu şekilde mağdur olan vatandaşlar yapılan hataların düzeltilmesini beklemektedir.

³ <https://twitter.com/qosermeydya/status/1282319547593306121>

DEDAŞ ÇİFTÇİLERE VERİLEN HİBELERE EL KOYUYOR

Çiftçilerin kazançlarına ve banka hesaplarına bloke koyma yetkisi 6 Eylül 2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan KHK ile DEDAŞ'a verilmiş durumdadır. Tarımsal üretimi teşvik etmek ve üretimi arttırmak amacıyla Bakanlık tarafından verilen sulama destekleri çiftçilerin banka hesabına yattığı gibi DEDAŞ tarafından çekilmektedir. DEDAŞ bunu mevcut elektrik borcuna mahsuben yapmaktadır ancak bu durum çiftçinin daha baştan üretim yapamamasına neden olmaktadır.

Çiftçilerin elektrik borçlarını ödeyememelerinin temelinde 30 Ağustos 2014 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararlar vardır. Tarımsal sulamaya ilişkin elektrik borcu bulunan çiftçilere bu borçları ödeyene kadar 2014 yılında tarımsal destekleme ödemesi yapılmayacağına dair Bakanlar Kurulu Kararı tebliğ edilmiştir. Bu kararlar çiftçilerin elektrik borçlarının, "doğrudan tarımsal desteklerinden" kesilmesi sağlandı. Kararın ardından, "tahsilat yapılması" için Ziraat Bankası'na gönderilen 1 milyar 538 milyon lira DEDAŞ'a aktarıldı 2014 yılından bu yana bölgedeki çiftçilere gönderilen destekler bu şekilde DEDAŞ'a aktarılmaya devam ederken çiftçilerin itirazını değerlendiren yerel mahkemelerin verdikleri **"destek çiftçiye ödenmeli"** kararı

DEDAŞ tarafından dikkate alınmamaktadır. Böyle olunca her yıl çiftçilerin ekinlerini sulamaları gereken günlerde elektrik kesintisi uygulaması aralıksız devam etmektedir.

Mardin Barosu Avukatlarından Orhan Erbeyi, çiftçilerin sorunlarının mahkemeye taşındığını, çiftçileri haklı bulan mahkeme kararları gereğince Bakanlığın çiftçileri gözetmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹ Çiftçilerin itirazlarını değerlendiren Asliye Hukuk Mahkemeleri bu hukuksuz kaçak tespit tutanaklarının inandırıcı olmadığına ve hukuksuz olduğuna isabetli bir şekilde kanat getirerek çiftçilerin lehine karar vermiştir.

Aralık 2019'da Mardin'de Bin 500'e yakın çiftçinin elektriğini keserek, 240 köyü karanlıkta bırakan DEDAŞ'ın icraya verdiği bir kısım çiftçinin yaptığı itirazın kararı:

"DEDAŞ'ın işlemleri yönetmeliğe aykırı."

Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi, 6 bin çiftçiye ilgilendiren bir karara imza attı. DEDAŞ tarafından 2 bin çiftçiye 2013-2014 yılları arasındaki enerji kullanımına dair

¹ <https://www.gazeteduvar.com.tr/turkiye/2019/12/14/mahkeme-karari-var-ciftciye-elektrik-yok/>

“borç ve kaçak elektrik” gerekçesiyle gönderilen İcra kararını bir kısım çiftçi, 2016 yılında Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi’ne taşıdı. İdare Mahkemesi, çiftçileri haklı bularak, borçların ve cezaların silinmesine hükmetti.

DEDAŞ, çiftçilerin lehine verilen bu kararlara itiraz edince, itirazları değerlendirilen Gaziantep ve Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemeleri de yakın zamanda çiftçileri haklı bulmuştur. Bu sayede, çiftçilerin Ziraat Bankası’ndaki Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) hesaplarına yatırılan tarımsal destek parası üzerine Tarım Bakanlığı’nca uygulanan blokelerin de kaldırılması imkânı ortaya çıkmıştır. Ancak buna rağmen DEDAŞ çiftçilerin hesaplarına bloke koymaya devam etmektedir.

2019 yılı 15. Etap Bireysel Sulama Sistemleri Hibe Desteği Programı kapsamında Diyarbakır’da hibe almaya hak kazanan çiftçilere hak ettikleri hibe tutarları 8 Kasım 2019 tarihinde ödenmeye başlandı.

Bireysel Sulama Sistemleri Hibe Desteği Programı kapsamında 2019 yılında Diyarbakır’da 274 yatırımcının projesi 8 Kasım 2019 tarihinde

onaylandı. Fakat 264 yatırımcı içinden 150 yatırımcının hibesine DEDAŞ tarafından mevcut elektrik borçları gerekçe gösterilerek el konuldu.²

Diyarbakır Yenişehir Ziraat Odası, DEDAŞ’ın yatırılan hibelere el koyması sebebiyle pamuk üretiminin yarı yarıya düştüğünü açıklamıştır. Diyarbakır’da 2019 yılında 649 bin dönüm pamuk ekimi yapılmış fakat DEDAŞ’ın çiftçinin kullandığı elektriğe yaptığı zam ve banka hesapları ile kazançlarına el koymasından kaynaklı 2020 yılında 368 bin dönüm pamuk ekilebilmiştir. Diyarbakır’da tarım ile

uğraşan insanların en büyük gelir kaynağı olan pamuk üretimi bu yüzden neredeyse yarı yarıya düşmüştür.

Olayda davacı kuruluşun Elektrik Piyasası Tüketici/Müşteri Hizmetleri Yönetmelik hükümlerine göre kaçak elektrik kullanım tespiti ve yine yönetmelik hükümleri uyarınca usulüne uygun bir borç tahakkuku yapmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar 2013 ve 2014 yılları için başlatılan kampanya kapsamında herkesten dönüm bazlı enerji bedeli alınacağı iddiasında bulunulmuş ise de, bu konuda davalı ile yapılan bir anlaşma ya da bir mutabakat bulunmamaktadır. Dolayısıyla, davacı kuruluş özelleştirme çerçevesinde vatandaş enerji hizmeti verme ve bu anlamda gerekli işlemleri yapma konusundaki tasarruf yetkisini elde etmiş olmakla birlikte, tüm işlem ve tasarrufları Devlet denetimi altında ve yürürlükteki yönetmelik hükümlerine uygun şekilde yerine getirme durumunda olduğundan, yönetmeliğe aykırı işlemlerinin hukuki sonuç doğurmayacağı kabul edilmiştir. Bu durumda tek bir arazi parçası ile ilgili olduğu anlaşılan kaçak elektrik tespit tutanaklarının kesin olarak nereye ait olduğu ve içerik itibarı ile de kaçak elektrik kullanımının somutlaştırılmadığı için davanın ispatlanamadığı gerekçesiyle reddine karar verilmiştir.

Mahkeme kararları ortadayken Bakanlığın çiftçilerin lehine tutum takınması ve DEDAŞ’ın bu doğrultuda blokeleri kaldırması gerekmektedir. Aksi halde tarımsal üretim sektöre uğrayacak ve geçimini çiftçilikle sağlayan birçok insan aileleriyle birlikte mağdur olacaktır.

DEDAŞ ALTYAPIYA YETERLİ DÜZEYDE YATIRIM YAPMIYOR

Bölge'de 90'lı yıllardan kalma trafoların ve elektrik direkleri ve hatlarının varlığı kayıp oranının zirve yapmasına neden olmakta, kimi zaman da insan hayatını tehlikeye atan iş cinayetlerine sebebiyet vermektedir.

Diyarbakır Çermik'te çalışırken iş güvenliği sağlanmadığı için **Ramazan Karataş** yaşamını yitirdi.

Elektrik hatlarında özellikle yazın sıcaktan sarkan tellerin sarkması çevreye korku salmaktadır. Altyapının eksik olması ve bakım onarım çalışmalarının yeterince iyi olmamasından kaynaklı oluşan yüksek voltaj özellikle evlerde beyaz eşyalara zarar vermekte, kimi zaman dükkanlar yanabilmektedir.

9 Temmuz 2020 tarihinde Diyarbakır Bağlar ilçesi Cengizler Caddesi'nde yüksek voltajdan kaynaklı çıkan yangın sonrası **3 esnafın işyeri yandı**, işyerlerinde kimse olmaması büyük bir facianın yaşanmasına engel oldu.

17 Ağustos 2019 günü elektrik kesintilerinin çok sık yaşandığı Diyarbakır ili Bağlar ilçesi Şeyh Şamil Mahallesi, İskanevleri Aile Sağlığı Merkezinde **elektrik kesintisi sonrası** uzun saatler çalışmak zorunda kalan **jeneratör alev aldı**. Yangına sebebiyet veren bu durumda sağlık ocağı tahrip oldu.

10 Aralık 2019 tarihinde Sur'a bağlı Karaçalı mahallesinde kış ortasında 10 gün boyunca bozuk duran trafo tamir edilmeyince, mahallenin tamamı günlerce elektriksiz kaldı.

13 Aralık 2019 tarihinde Sur'a bağlı Yeşilde-re mahallesine **10 gün boyunca elektrik verilmedi**. Mahallede sakinlerinden Yusuf Güngörür, DEDAŞ'ı aradıklarını ama

Mardin'in Derik ilçesi Kocatepe kırsal mahallesinde 150 dönüm buğday tarlası, DEDAŞ enerji hatlarına gelen farklı voltajdan kaynaklı küle döndü.

10 gün boyunca hiçbir dönüş alamadıklarını, sürekli oyalandıklarını belirtti.

7 Ekim 2019 tarihinde sık sık kesilen elektrik kesintilerini kabul eden DEDAŞ **“Abonelerimizden ileriki dönemlerde rahat edebilmeleri adına yapılan bu zorunlu kesintilerden dolayı anlayış göstermelerini bekliyoruz.”** dedi. Fakat elektrik kesintileri sırasında oluşan mağduriyetlerin giderilmesi adına herhangi bir adım atılmadı.

Diyarbakır Ticaret ve Sanayii Odası yaptığı açıklamada DEDAŞ'ın enerji nakil hatlarını yenilemediğini, yine nakil hatlarında kalitesiz mal kullandığını ifade etmektedir.

“DEDAŞ bölgeye enerji dağıtımını yaparken en önemli görevlerinden biri olan enerji nakil hatlarının modernizasyonunu yapmamıştır. Enerji nakil hatlarının yetersizliği, eski ve küçük çaplı trafolar ile bölgeye hizmet vermeye çalışmanın doğal sonucu olarak bölge halkı sürekli enerji kesintilerine maruz bırakılmaktadır. En iyi ve en dayanıklı iletken olan bakır tel yerine daha ucuz olan alüminyum kabloların kullanıldığı, eski ve yetersiz olan trafo, elektrik panosu ve enerji nakil hatlarının yenilenmediği, kimi abonelere aylık ortalama tüketimlerinin çok üzerinde faturalandırmaların yapıldığı tespit edilmiştir.”

Elektrik Mühendisleri Odası Diyarbakır Şubesi de DEDAŞ'ın, altyapıya yeterli yatırım yapmamasının altını çizerek şirketin, elektrik kesintilerini kaçak elektrik kullanımına

bağlayarak kamuya karşı sorumluluklarını yerine getirmediğini bildirmektedir.

DEDAŞ'ın Urfa gibi 2.5 milyonluk bir kentte altyapı çalışmalarına yönelik ayırdığı miktarın sadece 5 milyon TL olarak açıklaması, halk tarafından tepkiyle karşılandı. Özelleştirme sürecinde yapılan protokolün maddeleri arasında yer alan altyapı çalışmalarının yeni bir hizmet gibi sunulması halk arasında aldatmaca olarak kabul görmektedir. Tüm bu söylemlere rağmen Urfa kent merkezinde elektrik kesintileri yoğun bir şekilde devam etmektedir.

Mardin Derik'te, DEDAŞ'ın tüm şikayetlere rağmen 3 yıldır bakımını yapmadığı elektrik tellerine basan **Abit Boz** hayatını kaybetti.

Şehir ve ilçe merkezlerinde yaşanan uzun süreli kesintilerin yanı sıra en büyük mağduriyeti yine çiftçiler ve köylüler yaşamaktadır. Örneğin, trafoların, elektrik tel ve direklerinin bakımı gerekli aralıklarla yapılmadığı için insanlar yaralanmakta hatta hayatını kaybetmektedir.

Batman'da yaşayan yurttaşlar da DEDAŞ'ın ciddi bir altyapı yatırımında bulunmadığını, birçok şebekenin geçmiş yıllardan kaldığını ifade edilmektedir. Bu sebeple Batman'ın kenar mahallelerinde sıklıkla elektrik kesintilerinin olduğu talebe rağmen altyapının yenilenmediği ifade edilmiştir.

**Sayıştay, 2018
denetimleri kapsamında
Diyarbakır Büyükşehir
Belediyesi'ni incelerken
DEDAŞ'ın yaptığı
1 milyon 644 bin 217 TL
tutarındaki yatırımının
kayım tarafından
desteklediğini tespit
etmiştir.**

DEDAŞ elektrik dağıtım ihalesini kazandığı ilk dönemde Teknik kayıp ve hatalı kullanım nedenleriyle bölgede kayıp kaçak oranının yüksek olduğunu ifade ederek şunları söylemişti: ¹

“Teknik kayıplarımız had safhadadır. Şebekenin eski olması, daha önce köylerin boşaltılması, şebekelerde yıpranmaların meydana gelmesi, abonelerin kayıp olması bu sonucu meydana getirmiştir. Ben inanıyorum ki, bölge halkıyla el ele verdiğimiz zaman bize kendileri de yardımcı olacaklardır. Sivil toplum örgütleriyle bunu halletmeye çalışacağız. Vatandaşımıza yaklaşımımız daima çözümden yana olacak”

DEDAŞ tarafından yapılan bu olumlu açıklamaya rağmen yıllardır ciddi adımların atılmamış olması oluşan mağduriyetlerin temel sebebi olarak görülebilir.

UZUN SÜREN ELEKTRİK KESİNTİLERİ HAYATI FELÇ EDİYOR

Altyapı eksikliği ve değiştirilmesi gereken elektrik direklerinden kaynaklı olarak kimi zaman 10 günü de aşan uzun elektrik kesintileri sağlık, ısınma ve hijyen gibi temel ihtiyaçların karşılanamamasına neden olmaktadır.

TMMOB Mardin İKK Dönem Sözcüsü Mehmet Aslan; Mardin’de borç iddiasıyla 10 Mayıs 2020 tarihinden bu yana kırsal mahallelerin elektriklerini 3 fazdan 1 faza indiren DEDAŞ’ın, kırsal mahallelerde yaşayan yurttaşların borçlarının olup olmadığına bakılmaksızın Dağıtım Merkezinden mahalle merkezlerini de içine alacak şekilde tümünden enerji kesintisi yaptığını dile getirmiştir.

“Pandemi döneminde üretim yapanlara yönelik hükümet tarafından çeşitli destek paketleri açıklandı. Mardin’in tarım bölgesi olan Kızıltepe, Nusaybin ve Derik’te DEDAŞ’ın çiftçilerin sulama yaptığı elektrik hattını kesmesinin mağduriyetleri katlan-

dırarak artıyor. Elektrik kesintileri ile tüm canlıların yaşamı için elzem olan suya erişim de engellenmiş oluyor.”

Özellikle Şırnak merkez, Cizre, Silopi, İdil ilçelerinde neredeyse her gün elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Beytüşşebap ve Uludere ilçe merkezleri ve bağlı köylerinde kış mevsiminin başlaması ile iklim şartları bahane edilerek günlerce elektrikler kesilmektedir. Yurttaşlar kesilen elektrikler yüzünden binlerce TL zarara girerken bir de kaçak elektrik kullanım cezası ile hukuksuz ve fahiş rakamlarla cezalandırılmaktadır.

Tarımsal abonelerden bazılarının borcunu ödememesi üzerine bütün köylerin elektrikleri kesilerek toplu cezalandırma yoluna gidilmektedir. DEDAŞ borçsuz abonelere jeneratörle elektrik desteği vereceğini vadetmiş fakat bunu yerine getirmemiştir.

Bölgede 7-8 tane köy sadece bir tane elektrik hattından enerji sağlamakt. Bu hatlar üzerinde tarımsal alanların olmasından

kaynaklı yeterli olmayan elektrik günde yaklaşık 20-30 defa kesilebilmektedir.

Şırnak'ta yaşayan yurttaşların aktarımına göre, son zamanlarda elektriği kesilen köylüler DEDAŞ Bölge Müdürlüğü ile anlaşma yapmaya çalışmışlardır. Borçlarının taksitlendirmelerini ve hasat zamanında ödemeleri için talepte bulunmuşlar fakat DEDAŞ bu teklifi hiçbir şekilde kabul etmemiştir. DEDAŞ geçici olarak elektrik vermiş fakat ödeme yapmadıkları takdirde yeniden kesileceğini bildirmiştir.

Batman'da, kayyım döneminden kalan elektrik borçları nedeniyle DEDAŞ'ın 3 Eylül 2019 tarihinde belediyenin su kuyularında bulunan içme suyu pompalarına giden elektriği kesmesi kenti susuz bıraktı. Sorunun çözümü için DEDAŞ yetkilileri ile yaptıkları görüşmelerden sonuç alamayan Batman Belediyesi yetkilileri, yurttaşların **“suya erişim hakkının engellendiği”** gerekçesiyle “yürütmeyi durdurma” talebiyle Batman 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurdu. Başvuruyu değerlendiren Mahkeme, başvuruya konu olan borcun yüzde 10'unun

 NOT: BU BELGE 5070 SAYILI KANUN HÜKÜMLERİNE GÖRE UYAR SİSTEMİ ÜZERİNDEN ELEKTRONİK OLARAK İMZALANMIŞTIR.

T.C.
BATMAN
4. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ
Yazı İşleri Müdürlüğü

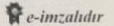
Sayı : 2019/323 Esas 04/09/2019

DİCLE ELEKTRİK PERAKENDE SATIŞ ANONİM ŞİRKETİ
Gap Mahallesi Av. Sedat Özevin Cad. No:2 Merkez/BATMAN

Davacı Batman Belediye Başkanlığı ile Davalı Dicle Elektrik Perakende Satış Anonim Şirketi arasında mahkememizde görülmekte olan Elatmanın Önlenmesi (Muarazanın Önlenmesi) davası nedeniyle;

Ekte gönderilen Mahkememizin 04/09/2019 tarih ve 2019/323 Esas sayılı ara kararı doğrultusunda 10078554 nolu aboneye ilişkin olarak faturaya konu edilen 1.744.243,50 TL alacak tutarında dava sonuçlanmıştır. **nolu abonenin elektrik kesintisinin uygulanmaması,** kararının yerine getirilerek **yeniden sağlanmasına karar verildiğinden** bilgi ve gereği rica olunur.

Bilgi ve gereği rica olunur.

Yazı İşleri Müdürü
110251

EKİ : Ara Karar Tutanağı

ödenmesi koşulu ile 'yürütmeyi durdurma' kararı verdi. Karar üzerine Batman Belediyesi tutarın yüzde 10'luk tutarı olan 1 milyon 744 bin 243 TL'yi ödediği makbuzu mahkemeye sundu. Yapılan ödemeye rağmen DEDAŞ su pompalarına giden elektriği açmasının ardından yeniden kesti.¹ Elektrik Mühendisleri Odası Mardin Şubesi Temsilcisi Serfiraz Kurtay, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun DEDAŞ'a verdiği muafiyetlere ve DEDAŞ'ın yükümlülüklerine dair şu bilgileri aktarmıştır:

“EPDK'nın %40 oranında kaçak elektrik tespit edilen yerler için Dağıtım Sistemindeki Kayıpların Azaltılmasına Dair Tedbirler Yönetmeliği mevcut. Bu yönetmelik DEDAŞ'ı bazı yükümlülüklerden muaf tutmaktadır. Yönetmeliğin 12. Maddesi ile DEDAŞ, kullanıcılara karşı tedarik sürekliliği ölçme ve kayıt cihazı takılmasına ilişkin uygulamadan muaf tutulmuştur. Böylece elektriğin ne kadar süre kesintiye uğradığını, enerjinin kalitesinin ne düzeyde olduğunun kontrol edilebil-

¹ <http://mezopotamyaajansi22.com/search/content/view/68100?page=2&key=5081a51faa8f8c7f901dbd922c0e47f5?page=1&key=5081a51faa8f8c7f901dbd922c0e47f5>

mesini ortadan kaldırmış olmaktadır. Yine aynı madde ile DEDAŞ'ı tazminat yükümlülüklerinden ve bilgi verme yükümlülüğünden muaf tutmaktadır. Diğer bölgelerde örneğin bir saat elektrik kesintisi yaşanırsa dağıtım şirketi kullanıcıyı tazminat ödemek zorundadır. Ancak söz konusu bu madde ile DEDAŞ bu yükümlülükten muaf tutulmuştur. Yine yönetmeliğe göre DEDAŞ teknik kaliteye ilişkin yükümlülüklerden de muaf tutulmuştur. Örneğin bölgede bazen trafolar patlıyor ve tarlalarda yangına sebep oluyor bu durum. Bu madde ile trafoların patlamasında DEDAŞ'ın yükümlülüklerini de ortadan kaldırmış olmaktadır. Yani DEDAŞ insanlara nasıl bir enerji verirse versin kimse hesap soramaz, çünkü herhangi bir yükümlülüğü yoktur.”

Kurtay'ın bu ifadeleri EPDK'nın acilen yeni düzenlemeye gitmesi gerektiğini göstermektedir. Mevcut yönetmeliğin enerji şirketlerini koruduğu açıktır. Elektrik kesintileri normalde 12 saati geçmemeliyken

DEDAŞ'ın bundan muaf tutulması yaşanan sorunları içinden çıkılmaz hale getirmektedir.

“DEDAŞ için çıkarılan Dağıtım Sistemindeki Kayıpların Azaltılmasına Dair Tedbirler Yönetmeliği DEDAŞ'ı bu yükümlülükten muaf tutmaktadır ve DEDAŞ'ın günlük 12 saatten daha fazla kesinti yapabilmesine olanak sağlıyor. Bu muafiyetlerin yanında, Elektrik Dağıtımı ve Perakende Satışına İlişkin Hizmet Kalitesi Yönetmeliği tablo 6 madde 4'e göre, DEDAŞ kesintilerin önceden kullanıcıya bildirilmesi yükümlüğünden muaf değildir, ancak DEDAŞ bu yükümlülüğünü yerine getirmiyor.”

Urfa Barosu Tüketici Hakları Komisyon Başkanı Eyyüp Sabri Ahmer bu konunun bölgenin kanayan yarası olduğunu ifade etmektedir.

“Urfa ve ilçelerindeki asliye ceza mahkemelerine bakıldığı zaman bu dosyaların %80'lik bir kısmı DEDAŞ'a

yönelik açılan davalar. Bu davalarda DEDAŞ'ın aleyhine kararlar çıkıyor. Çünkü yaptıkları işlemler usule aykırıdır ve DEDAŞ'ın haksızlığı mahkeme yoluyla sabit hale geliyor. Ama DEDAŞ yine bildiğini okumaya devam ediyor.

Eskiden hanelere kesilen kaçak elektrik cezalarına ilişkin itirazlar tüketici hakem heyetine yapılırdı. Ocak 2020'de Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi bu konuda 'Tüketici hakem heyetleri artık görevli değildir. Tüketiciler artık gidip mahkemelere dava açsın' dedi.

Vatandaş tüketici hakem heyetine başvurduğu zaman herhangi bir ücret ödemişiyordu. Ama mahkemeye dava açtığı zaman artık gider avansı ve bilirkişi ücreti ödemek zorunda bırakıldı.

Yani 1000 liralık bir ceza için vatandaşın cebinden 800 lira gibi bir masraf çıkıyor artık.”

Elektrik kesintileri tarımsal üretimi durma noktasına getiriyor

Türkiye'nin 5. büyük ovası olmasının yanı sıra, Mardin Ovası; Türkiye'de hububat ve bakliyat ihtiyacının %20'sini karşılamakta, bununla beraber ikinci ürün yetişen bir iklime sahip olması sebebiyle ekonomiye olumlu katkılar sunmaktadır. Ovada sulama amaçlı 7000 derin sondaj kuyusu bulunmaktadır. 14 bin aile çiftçilik ile uğraşmakta ve yaklaşık 100 bin yurttaşın geçim kaynağı tarımdır. Ancak yaşanan **elektrik kesintileri ile 1,5 Milyar TL'lik üretimin önu kesilmiştir**. 1 milyon 400 bin dekar arazide, enerjisi kesilen mahallelerin yüzölçümleri göz önüne alındığında, ikinci ürünün ekilemediği görülmektedir. İkinci ana ürün olan mısır; esas olarak yumurta, kanatlı hayvan eti ve kırmızı et üretim çiftliklerine doğrudan etki etmektedir. Mısır ekilemediği taktirde yem ihtiyacı ithalat yapılarak karşılanacak ve bunun neticesinde temel gıda fiyatlarında artışa neden olacaktır.

Kızıltepe Hububat ve Ticaret Merkezi Başkanı Mehmet Şerif Öter, Mardin Ovası'nda-

ki 2 milyon dönümlük arazide ikinci ürün olarak üretilen 2 milyon ton mısırın, Türkiye ikinci ürün mısır üretiminin 1/3'ünü karşıladığını ve dolayısıyla çiftçilerin elektriğinin kesilmesinin Türkiye mısır üretimini ciddi anlamda etkilediğini belirtmiştir.

“Üretimin aksamasının ve ekonomiye etkisinin yanı sıra, yaşanan elektrik sorunundan kaynaklı 6 bini sadece Kızıltepe’de olmak üzere Mardin’de toplamda 20 bine yakın hane olumsuz etkilenecektir. Temmuzun ikinci haftasına kadar ikinci ürün mısır ekimi gerçekleşmediği takdirde 2 milyon dönüme yakın dünyanın en verimli topraklarına sahip, Mardin Ovası boş kalacaktır.”

TMMOB Mardin'deki Elektrik Kesintilerine İlişkin Raporu'nda çiftçilerin 650 milyon TL'lik tarımsal yatırımının heba olmaması gerektiğini söyleyerek şu ifadelere yer vermektedir.

“Mardin 4 milyon dekar tarımsal üretim alanı ile Türkiye’deki tarımsal hâsılanın önemli merkezlerindedir. Bu alanın 2 milyon 507 bin dekara tarla tarımının yapıldığı alandır. Tarla tarımı yapılan arazilerimizde 2019 yılı itibari ile 1 milyon 350 bin dekarlık bölümünde elektrik enerjisine bağımlı sulu tarım yapılmaktadır. Mardin ilinin, Artuklu, Derik, Mazıdağı, Kızıltepe ve Nusaybin ilçelerinde, yaz sezonu için sulanan alanlarda kullanılacak tohum, zirai ilaç ve gübrenin çiftçilerimize girdi maliyeti 650 MİLYON TL’dir. Bu devasa maliyetin, elektrik kesintileri nedeniyle heba olması riski mevcut.”

Mehmet Şerif Öter, DEDAŞ’ın çiftçinin tarımsal alanda kullandığı elektriği, üretim gelirine göre makul bir tarife uygulamaması durumunda ikinci ürün mısırın ekilemeyeceğini, bu durumun hem Mardin ekonomisine, hem de ülke ekonomisine olumsuz yansımaları olacağını belirtmiştir.

TMMOB Mardin İKK Dönem Sözcüsü Mehmet Aslan; elektrik kesintilerinden kaynaklı

yaşanan susuzluğun, 1. Ürün olan buğdayda verim kaybının dekara 100 kg olduğunu belirtmekte bölgenin ana geçim kaynağının tarım olması sebebiyle, bu elektrik kesintilerinin tüm sektörleri etkileyeceğini vurgulamıştır.

Kızıltepe Çiftçiler Derneği Başkanı Mikail Erbeyi, DEDAŞ’ın elektrik kesintilerinin salgından önce başladığını belirterek, bu süreçte çiftçilerin fazlasıyla mağdur edildiğini ve üretimi sekteye uğratan sonuçları da beraberinde getirdiğine dikkat çekti.

“Çiftçinin ödeyemeyeceği faturalar kesiyorlar. Üretim ne kadar önemli olduğunu salgında gördük. Dünyada ve ülkemizde gıdanın ne kadar önemli olduğunu gördük. Ekmeksiz, sebzesiz ve gıdasız kalamazdık evlerimizde. Salgın döneminde çiftçinin mazot, gübre desteğine el konuldu. Buğdayın en hassas olduğu dönemde ve Çiftçiler Günü’nde çiftçinin elektriği kesildi”

¹ <https://www.evrensel.net/haber/404967/mardinde-dedas-ciftcilerin-sulama-hattinin-elektrigini-kesti>

Urfa ülkenin 3. büyük tarım kentidir. Mardin Ovasıyla birlikte Türkiye'yi besleyen hububat deposudur. Dünyanın en verimli ovalarından olan Harran ve Suruç Ovalarına ev sahipliği yapmaktadır. Dünyanın en büyük 6. barajı olan Atatürk Barajı, Türkiye'deki hidroelektrik santrallerinde üretilen enerjinin %20'sini tek başına karşılayacak seviyededir. Buna rağmen baraj çevresindeki iller arasında bulunan Urfa'nın, hayatı ciddi düzeyde aksatan elektrik sorununun çözülmemesi can yakıcıdır.

Maliyetleri dolarla olan fakat geliri TL üzerinden olan çiftçilerin baraj sularından faydalanamamaları yüzünden tarımsal sulama açtıkları kuyudan elektrikli dinamo sayesinde çıkardıkları su ile sulama yapılmaktadır. Açılan kuyuların trafosu sanayi tipi olarak değerlendirilmektedir. Çoğu zaman uçuk düzeyde faturalandırmaların bir sebebi de budur.

Urfa Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Abdullah Melik, DEDAŞ'ın tarımı bitirme noktasına getirdiğini ifade etmekte, Urfalı çiftçilerin DEDAŞ'a kan emici gözüyle baktıklarını söylemektedir.

“Bugün bir dönüm pamukta elektrik maliyeti 600 TL. Çünkü çiftçi suyu elektrik kullanarak ya kuyudan ya da kanallardan çekiyor. Bu maliyetin neredeyse 300 TL'sini devlet karşılıyor. Fakat diğer kalemlerle birlikte çiftçinin maliyeti dönüm başına 1000 TL'yi geçiyor. Ama çiftçinin bunu verecek gücü yok. Veremiyor. “Zaten kötü tarım politikalarıyla mağdur olan çiftçiler, şimdi DEDAŞ nedeniyle bir kez daha mağdur oluyor. Burada herkes DEDAŞ'a kan emici gözüyle bakıyor. DEDAŞ kimsenin üretim yapmasını istemiyor. Hükümet pandemiden dolayı desteklenme paralarına kimsenin el koyamayacağını söyledi ama bu sadece lafta kaldı. DEDAŞ herkesi mağdur etti.”²

Bozova Ziraat Odası Başkanı Fuat Almas, DEDAŞ'ın uygulamaları ve tarım politikalarının çiftçileri zor durumda bıraktığını belirterek, her yıl 200 çiftçinin üretimden çekildiğini kaydetti.³

² <http://bianet.org/bianet/print/227169-dedas-ciftciyi-yildirdi>

“Borcu olanların elektriğini kesiyor. Buna Devlet Su İşleri (DSİ) eklendi. Bozova ilçemiz DSİ'nin bünyesinde. Kısa zaman sonra desteklemeler ödenecek. DSİ şimdiden çiftçilerin hesabına bloke koymuş. Çiftçiler bu sefer destekleme ödeneklerini alamıyor. Peki, çiftçinin gübre, mazot ve ilaç borçları var, bunlar ne olacak? Çiftçiye destek yok, verilen destekleme parasına el konuluyor. Peki, çiftçiyi nasıl kalkındıracağız? Burada dönüm başına 190 TL su parası ödüyoruz. Çiftçi nasıl kazanacak? Böyle devam etmesi durumunda Bozova'da 5 yıl içerisinde sulanacak alan bulamazsınız. Hepsi fıstık bahçesine döner. Pamuk, şeker pancarı, biber, mercimek gibi diğer ürünler biter. Yıllık 200 çiftçimiz Ziraat Odası'na terkini veriyor. Çiftçiliği bırakıyor.”⁴

Bölgede yaşanan elektrik kesintileri sadece tarımsal üretimi durma noktasına getirmiyor aynı zaman susuzluğa neden oluyor ve hayvancılık yapan köylüyü de mağdur

⁴ <https://www.evrensel.net/haber/406467/bozovada-her-yil-200-ciftci-uretimden-cekiliyor-ciftci-dedas-ve-dsiye-calisiyor>

ediyor. Mardin'in Kızıltepe Ziraat Odası Genel Sekreteri Sedat Ayyıldız, Mardin'de çiftçilerin 2019 yılından kalan borçlarından dolayı 4 ilçede 100'e yakın köyün DEDAŞ tarafından elektriklerinin kesildiğini söyledi. Ayyıldız, Kesinti sonrası yaşanan su sıkıntısından dolayı onlarca küçükbaş hayvanın ise susuzluktan telef olduğunu belirtti. Mardin'in Artuklu ilçesi Güneylü Mahallesi'nde, DEDAŞ'ın elektrik kesintileri yapması

nedeniyle su ihtiyaçları karşılanamayan koyunlar telef oldu.

“Mardin Büyükşehir Belediyesi ve Mardin Valiliği bu tür konulara hiç karışmadılar tam tersi şirket gittiği yerde valilikten izin alarak kolluk kuvvetleriyle beraber elektrik kesintilerini yaptı. Bu da su kesintilerini beraberinde getirdi. Bu sıkıntıdan dolayı corona virüsü salgınının son bir ayda en çok yayılan bölge Mardin oldu çünkü su sıkıntısından dolayı ilçe merkezlerine göç oldu ve ister istemez vaka oranları da arttı.”⁵

Tarımsal sulamada en çok enerji tüketen 10 il içinde ilk dört sırada Şanlıurfa, Konya, Mardin ve Diyarbakır yer almaktadır. Bu illerin tamamında mağduriyetler yaşanmaktadır.

Pandemi sürecinde uzaktan eğitim aksıyor

Uzun süren elektrik kesintileri Pandemi koşullarında elzem hale gelen uzaktan eğitimi oldukça olumsuz etkilemekte, öğrencilerin eğitim almaları imkansız hale gelmektedir. Mardin’de Kızıltepe ve Derik başta olmak üzere uzaktan eğitime ulaşamayan öğrencilerin sorunları bu yüzden çözülebilmemiş değildir.

Mardin EBA kullanım verilerine göre Kızıltepe ve Derik ilçeleri öğrencilerin EBA’ya erişiminin çok az gerçekleştiği ilçeler oldular; Derik %13,91 oran ile son sırada yer alırken, Kızıltepe %17,75 oran ile sondan üçüncü sırada yer aldı. Bu bölgelerdeki öğrencilerin EBA kullanım oranını büyük ölçüde etkileyen etkenlerden biri ise DE-DAŞ’ın elektrik kesintileridir.

Eğitim-Sen Mardin Şube Başkanı Mustafa Bozan, Mardin il, ilçe ve köylerinde yaşanan elektrik kesintilerinin öğrencilerin eğitim hayatına etkilerine dair şunları aktarmıştır:

⁵ <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/yuze-yakin-koy-elektriksiz-kaldi-hayvanlar-suzluktan-telef-oldu-5920929/>

“Mardin ili ise eğitimde fırsat eşitsizliğinin giderek derinleştiği illerden biri olmuştur. Sendikamızın uyarılarına rağmen Kızıltepe ve Derik ilçelerinde yaşanan elektrik kesintileri giderilmeden bireyin yaşam koşullarını belirleyen eğitim hakkına zarar verilmiştir. Bu bölgelerde öğrencilerimizin online eğitime erişimi gerekli teknolojik cihazların eksikliği ve internet paketinin yetersiz olması nedeniyle minimal düzeyde gerçekleşirken elektrik kesintileri öğrencilerimizin tele eğitime ulaşmasını da engellemiştir. Yani öğrencilerin sahip olduğu kısıtlı imkan da ellerinden alınmıştır.”

Bozan, elektrik kesintilerinin eğitim üzerinden bölgesel eşitsizliği arttırdığını ve bunun bir eğitim krizine dönüştüğü kanaatinde dir.

“Elektrik kesintileriyle bölgesel eşitsizliklerin şiddetlendiği bir süreç, öğrencilerimizin toplumsallaşma deneyimlerine de zarar verici özelliğindedir. Ayrıca uzaktan eğitimin elektrik

enerjisi aracılığıyla yürütüldüğü bir süreçte elektrik kesintilerini giderici bir politika oluşturamamak bir eğitim krizi sorunudur.”

Elektrik kesintilerinin yoğun bir şekilde ve uzun süreli yaşandığı Urfa’da da benzer sorunlar yaşanmakta, uzaktan eğitimi imkanı ortadan kalkmaktadır.¹

**Mardin EBA kullanım verilerine göre,
Eğitim Bileşim Ağına Erişim:**

**DERİK
%13,91**

**KIZILTEPE
%17,75**

İnsan ve hayvan sağlığı olumsuz etkileniyor

Bölgede yaşanan elektrik kesintileri sağlık koşullarını doğrudan etkilemektedir. Elektriğe bağlı olarak yaşanan susuzluk hayvanların telef olmasına neden olmakta, pandemi sürecinde hijyen koşulları sağlanamamaktadır.

Sağlık Emekçileri Sendikası Mardin Şube Başkanı Özgür Bilek, Mardin il, ilçe ve köylerinde yaşanan elektrik kesintilerinin sağlık hakkının ihlali olduğuna dair şunları aktarmıştır:

“Dünya genelinde birçok ölüme neden olan COVID-19 pandemisi sürecinde yapılan elektrik kesintileri, halkı salgına ve ölüme terk etmek demektir. Sağlık sadece hastalık ve sakatlık durumunun olmayışı değil; kişinin demokratik ve barışçıl bir ortamda bedenlen, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde olmasıdır. Teknolojinin her alanda kullanılmaya başlandığı günümüzde ‘elektrik’, sağlığın sosyal belirleyecileri olarak da kabul

edilen temiz suya erişim, güvenli gıda, insana yakışır bir gelir, uygun barınma koşulları ve toplumsal ilişkiler için artık bir vazgeçilmezdir.”

Elektriksizlik demek susuzluk, susuzluk hijyensizlik, hijyensizlik de bulaşıcı hastalardemektir.

Buhar makinesi kullanmak zorunda olan astım hastaları tedavi olamıyor. Astım hastası görme engelli **Mehmet İrmak**, **“Susuz ve oksijensiz idare edemiyorum”** dedi

DEDAŞ'ın elektrik kesintisi yaptığı yerlerde yaşayan insanların temiz suya ulaşamaması sonucu kişisel beden temizliğini sağlayamaması, halkı bulaşıcı hastalıkların yayılması açısından riskli hale getirmektedir. Özellikle de, koruyucu önlem olarak sürekli vurgulanan el temizliğinin sağlanamaması adeta COVID-19 hastalığının yayılmasına ve insanların hastalanmasına ve/veya ölmesine hizmet etmektedir.

Elektriksizlik, gıdaların uygun koşullarda saklanamaması ve nihayetinde beslenme bozukluğuna bağlı vücut direncinin düşmesi demektir. Buzdolaplarının çalışmaması, gıdaların uygun koşullarda saklanmasını ve kişilerin yeterli ve dengeli beslenmesini imkânsız hale getirmektedir. Hijyenik olmayan ortamlarda yaşamak zorunda kalan halkın beslenmesinin de bozulması vücut dirençlerini düşürmekte ve kişilerin COVID-19 başta olmak üzere bulaşıcı hastalıklara yakalanma riskini daha da arttırmaktadır. Ayrıca elektriksizlik demek, çiftçiler için ürün ekememe, yeterli bir gelire sahip olamama dolayısıyla yoksulluk demektir. Yoksulluk kişilerin yine yeterli

gıdaya ulaşmasına engel olmakta ve beslenme bozukluklarına neden olmaktadır.

Şubat ayında Mardin'de, DEDAŞ'ın borçları olduğu gerekçesiyle elektriklerini kestiği 5 köy, 8 gün boyunca elektriksiz ve susuz kaldı.

3 bini aşkın insanın yaşadığı köylerde yaşayanlar, su ihtiyaçlarını çevre köylerden ya da kuyulardan karşılıyor

Elektriksizlik; mobil telefonların ve internetin yoğun kullanıldığı günümüzde insanların iletişim kuramamasına, dünya gündemini takip edememesine ve kişilerin sosyal izolasyonuna sebep olmaktadır. Sosyal izolasyon hali ve güncel bilgilerden uzak bir şekilde yaşamak kısa ve uzun dönemde birçok psikolojik rahatsızlığa neden olmaktadır. Bununla birlikte kronik hastalığı olan birçok insan elektrik kesintisinden dolayı mağdur edilmekte ve sağlıkları tehlikeye atılmaktadır. Kronik akciğer hastalıkları

Mardin'in Derik'te yaşayan ve kronik nefes darlığı olan **Amude Taşkıran** (74), **"Geceleri bir anda nefessiz kalıyorum. Solunum cihazım sürekli yanımda, destek almam gerekiyor. Eğer solunum desteği almazsam öleceğim"** dedi

olup oksijene bağımlı bir şekilde yaşamak zorunda kalanların cihazlarını kullanamamaları ya da insülin kullanması gereken diyabet hastalarının ilaçlarını saklayacak koşullara sahip olamaması bu kişilerin ilaçlarından faydalanmamalarına, hastalıklarının ağırlaşmasına, pandemi sürecinde hastanelere yatırımlarına ve ölmelerine neden olmaktadır. Kısacası elektriksizlik, sağlık hakkı başta olmak üzere birçok insan hakkının ihlali demektir.

Muslukları akmayan köylüler, **su ihtiyaçlarını kuyulardan veya belediyenin gönderdiği tankerlerle karşılayabiliyor.**

**DEDAŞ'ın elektrik kesintilerinden mağdur olan halk protesto için sokaklara dökül-
mekte aynı şekilde DEDAŞ, elektriği kesmeye zırhlı araçlar ve kolluk güçleriyle git-
mektedir. Her durumda köylüler ile güvenlik görevlileri karşı karşıya gelmekte ve
sorunlar katlanarak büyümektedir.**

ÇÖZÜM İÇİN ATILMASI GEREKEN ADIMLAR

Türkiye genelinde Pandemi döneminde kapalı olan esnafın faturalarının ertelenmesi kararlaştırılmış ve kurumlar buna uygun davranmış iken DEDAŞ herhangi bir ertelemede bulunmamış, ticari faaliyetlerini durdurmuş esnafa ve çiftçiye fatura göndermeye ve çiftçilerin hesabına yatan paraya el koymaya devam etmiştir.

14 Mayıs Çiftçiler gününden bu yana belli aralıklarla süregelen elektrik kesintileri nedeniyle özellikle Urfa ve Mardin ovalarında ilk ürünler ya ekilememiş ya da susuzluktan dolayı büyük oranda zarar görmüştür. Temmuz ayının ilk haftaları ikinci ürün için kritik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla elektrik kesintileri devam ettiği takdirde ikinci ürün de zarar görecektir.

Elektrik kesintilerinin devamı bölgedeki tüm canlıların hayatını olumsuz yönde etkilemeye devam edecek ve ciddi ekonomik zararların doğmasına neden olacaktır. Daha da vahimi Pandemi sürecinde bölge halkı başta olmak üzere Türkiye kıtlık tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecektir. Bölge halkına dayatılan bu insanlık dışı tutum bir an önce son bulmalıdır, Hükümet olaya müdahil olmalı ve çiftçilerin, esnafın, yurttaşların DEDAŞ'la yaşadığı kronik hale gelen bu sorun bir an önce son bulmalıdır.

Pandemi koşullarında olduğumuzu akıldan çıkarmadan çiftçinin daha fazla zarar etmemesi sağlanmalı, tarımsal üretimin aksamaması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

- Çiftçinin hakettiği destek, borçlarınamahasuben elektrik şirketlerine aktarılmamalı, hesaplar üzerindeki blokeler kaldırılmalıdır.
- Çiftçilerimizin DEDAŞ'a olan mevcut borçları ya kamu borcu olarak devletçe karşılanmalı ya da büyük oranda karşılandıktan sonra kalan miktar ödenebilir makul düzeyde taksitlendirilmelidir.
- Bağımsız kurumlardan oluşan bir uzman heyet, DEDAŞ'ı denetledikten sonra süreci raporlaştırmalı ve bu raporu kamuoyuyla paylaşmalıdır.
- Çiftçiler indirimli elektrik tarifesinden faydalandırılmalıdır.
- Elektrik faturaları aylık değil, dönemsel tahsil edilmelidir.
- Tarımda kullanılan elektrik faturalarında uygulanmakta olan Enerji Fonu Payı, TRT payı, KDV bedeli, dağıtım bedeli ve belediye payı kaldırılmalıdır.
- Elektrik kesintilerinden veya standart dışı (Yüksek, düşük voltaj vb) elektrik sunumlarından kaynaklı çiftçilerin yaşadığı zararın tazmin edilmesi gerekmektedir.
- Bölge'de yenilenmesi gereken trafo, hat ve elektrik direklerinden kaynaklı ciddi oranda kayıp kaçak miktarı söz konusudur. Bu da faturalara yansımaktadır. DEDAŞ, bunun en aza indirgenmesi için özelleştirme protokolünde sözünü verdiği bakım, onarım ve yenileme çalışmalarına daha fazla kaynak ayırmalıdır.